

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัด
สมุทรปราการ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
THE DEVELOPMENT OF INTEGRATED
CURRICULUM IN ART SUBJECT GROUP ON
THE CONSERVATION OF LOCAL ART AND
CULTURE IN SUAMUTPRAKAN PROVINCE
FOR PATHOMSUKSA IV STUDENTS

ลลิตา ธรรมบุตร*
ปริญญา ทองสอน**
อาพันธ์ชนิต เจนจิต***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา มีจุดประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ 3) เพื่อศึกษาผลของการฝึกทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน 4) เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคลองบางปลิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 34 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร 2) การหาคุณภาพหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองได้แก่ หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะ การปฏิบัติงานและแบบประเมินเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียน ซึ่งผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการทดสอบค่าที (t-test)

* นิสิตหลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ปรึกษาหลัก

*** อาจารย์ ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ปรึกษาร่วม

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีการดำเนินการดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1. สสำรวจความต้องการของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในการพัฒนาหลักสูตร บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 158 โรงเรียน ได้ผลสรุป เพื่อนำมากำหนดปรัชญา แนวคิดและจุดเน้นของหลักสูตร

2. ศึกษาความคิดเห็นของการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะทั้ง 3 สาระคือ ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ และความต้องการด้านเนื้อหา โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อนำมากำหนด เป้าหมาย ความมุ่งหมาย จุดประสงค์ เนื้อหาของหลักสูตรและจัดทำหลักสูตรให้สมบูรณ์

3. ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตร ได้ผลสรุปขององค์ประกอบของหลักสูตรดังนี้ คือ ปรัชญา แนวคิด และจุดเน้นของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร ความมุ่งหมายและจุดประสงค์หลักสูตร เนื้อหา หน่วยการเรียนรู้และอัตราเวลาเรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอน บทบาทครู บทบาทนักเรียน สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ส่วนที่ 2 การออกแบบหรือการยกร่างหลักสูตร

เป็นการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เมื่อได้ข้อมูลพื้นฐานมาแล้ว จึงนำมาออกแบบหรือยกร่างหลักสูตร ประกอบด้วย ปรัชญา แนวคิดและจุดเน้นของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร ความมุ่งหมายและจุดประสงค์หลักสูตร เนื้อหา หน่วยการเรียนรู้และอัตราเวลาเรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอน บทบาทครู บทบาทนักเรียน สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพของหลักสูตร

เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง พบว่า ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมและความสอดคล้องกัน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

เป็นการนำหลักสูตรมาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การศึกษานำร่อง (Pilot Study) โดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนพร้าวนิลวัชระ ซึ่งเป็นโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 30 คน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตรในสถานการณ์จริง

ส่วนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนคลองบางปลั่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 34 คน ใช้เวลาการทดลอง 40 ชั่วโมง การทดลองครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One – Group Pretest – Posttest Design วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่า t (t-test

for dependent samples) พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความสามารถทางด้านทักษะการปฏิบัติงาน ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 3.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 และนักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.65 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

เป็นการประเมินผลหลังจากการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงเพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์ นำไปเผยแพร่ต่อไป

คำสำคัญ : หลักสูตรบูรณาการ/ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ/ การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

ABSTRACT

The purposes of this research and development were: 1) to develop the integrated curriculum in an Art Subject Group at the Conservation of Local Art and Culture in Samutprakan Province 2) to compare the achievements of students who were taught with the integrated curriculum, 3) to study the effectiveness of practice training 4) to study the attitudes of students.

The samples were thirty-four students in Pathomsuksa IV, at Khlong Bang Ping School, under Samutprakan Primary Educational Service Area Office 1, in the academic year 2010. The samples were selected by purposive sampling. There were 4 steps used for the curriculum development procedure as follows: 1) the process of curriculum development 2) to discover the quality of curriculum 3) curriculum implementation and 4) curriculum evaluation and revision. Experiment equipment was the integrated curriculum in Art subject group, achievement, skill test as well as student's attitude test which had been approved by experts. The statistics used for analyzing the data were mean, standard deviation, and t-test respectively.

The research finding was summarized as follows:

Step I : Curriculum development process.

Section 1: Basic information study.

1. To survey the need assessments of Art teachers toward development of the integrated curriculum in the Art Subject Group. The samples for study were 158 schools in the Samutprakan Primary Educational Service Area office 1. The test conclusions were utilized for setting Philosophy, conceptual frame and curriculum emphasis.

2. To study the opinions of Pathomsuksa IV students and Art teachers toward the integrated curriculum in the Art Subject Group. The three strands of learning the art were visual arts, music & dance, and content requirements. Data was collected by using

in-depth interview techniques in order to identify the goals, the specific objectives and content in curriculum.

3. To review documents and related literature for the development of Integrated Curriculum in Art Subject Group. The elements of the curriculum focused on curriculum, philosophical concepts objectives of the course curriculum, curriculum unit, learning time structure, suggestions about the role of teachers, the role of the students, the learning media, the learning assessment, and the management of learning respectively.

Part 2 Design or drafting curriculum.

The curriculum was in line with the results of basic information and was based on the data and then used to design or draft the courses included philosophy, concepts, and the focus of the curriculum objectives of the course. The aims and objectives of curriculum units, learning time structure, suggestions about the role of teachers, the role of the students, learning media, learning assessment, and learning management were implemented.

Step II : Quality of the drafted curriculum. The expert assessment by 5 people focused on appropriateness and congruence.

Step III : The curriculum implementation. The first pilot study was tried out at Phanil-watchara School as pilot school for basic education core curriculum B.E. 2551, and thirty students were the purposive sample. The objective was to study the feasibility in the real situation. Section 2 trial program was to use the sample school, Klongbangping School under the Samutprakan Primary Educational Service Area Office 1. Thirty-four students used the test plan for 40 hours in first semester of 2553 academic year. One - Group Pretest - Posttest Design was analyzed by t-test (paired). The study found academic achievement was higher at .05 significance and student performance skills were very good at a level $\bar{X}$ 3.83, SD .68, the student's attitudes were very high level $\bar{X}$ 4.65, and SD .48.

Step IV : Assessment and revision. Final evaluation, the program was developed and found to be very effective. Researchers approved the curriculum for general distribution and use.

KEYWORDS : Integrated curriculum/ Art subject/ The conservation of local art and culture in Samutprakan province

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาคือ กลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตมนุษย์ ให้คิดเป็น ทำเป็นและรู้จักการแก้ปัญหา พร้อมทั้งมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่ได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษา หมวด 1

มาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 (2553, 22 กรกฎาคม) ราชกิจจานุเบกษา, หน้า 1-2) ฉะนั้นการศึกษาจึงถือเป็นกระบวนการสำคัญ ที่ช่วยให้คนสามารถปรับตัว และพัฒนาตนเองได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการศึกษาสามารถพัฒนาศักยภาพของคน ให้รู้จักสร้างองค์ความรู้ และสร้างคนที่มีคุณภาพการศึกษาของชาติ ด้วยการปฏิรูปการศึกษาให้สามารถพัฒนาคนให้มีคุณภาพ รู้เท่าทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติอย่างแท้จริง การจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่ผ่านมา ยังไม่สามารถเอื้อต่อการพัฒนาคน ให้มีลักษณะ “มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้” เนื่องจากการศึกษาในชั้นเรียนได้ล้อมกรอบตัวเอง ออกจากชุมชนและสังคม วิธีการเรียนการสอนจึงมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชามากกว่าการเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริง และไม่เน้นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนพัฒนาด้านการคิด การวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็นและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังขาดความเชื่อมโยง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีทันสมัยต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและสภาพแวดล้อม (สุนน ออมรวีวัฒน์, 2544, หน้า 15)

การบูรณาการ เป็นการผสมผสานประสบการณ์การเรียนรู้ที่อาจมีลักษณะเป็นสาขาวิชาเดียวหรือต่างสาขาวิชาก็ได้ ให้มีความต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย สามารถนำประสบการณ์ไปสู่ชีวิตจริง ฉะนั้นการจัดทำหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นสิ่งสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากการวิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ รวมถึงตัวชี้วัดชั้นปี (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4) ของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จะเห็นว่า มีจุดร่วมที่สามารถนำมาบูรณาการได้อย่างเหมาะสม คือ เรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในงานวิจัยของขวัญชนก ต่วนชื่น (2551, หน้า 94) ว่า นักเรียนมีแนวโน้มที่จะมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วยด้านดนตรี นาฏศิลป์และทัศนศิลป์ ลดน้อยลง ซึ่งเป็นเรื่อง น่าเป็นห่วงว่าหากขาดการปลูกฝังและอนุรักษ์ ต่อไปอาจจะหมดคุณค่าในทางสังคม และขาดผู้สืบทอดในที่สุด ทั้งนี้เพื่อที่จะให้ศิลปะ วัฒนธรรม รวมถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสมุทรปราการ ยังคงดำรงอยู่ จึงจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องให้ความรู้และปลูกฝัง ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและร่วมกันรักษา ซึ่งผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ ของเหตุผลดังกล่าว จัดทำหลักสูตรบูรณาการเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะพัฒนาหลักสูตรโดยการบูรณาการภายในขอบข่ายวิชา (Within subject areas) คือ เป็นการจัดการกับเนื้อหาและหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะโดยไม่เปลี่ยนแปลงวิธีเรียนรู้อันหนึ่ง ๆ เป้าหมายของการบูรณาการคือ การปรับเนื้อหา กิจกรรมและทักษะให้ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน ในการที่ผู้วิจัยเลือกการบูรณาการภายในขอบข่ายวิชาและการวิจัยครั้งนี้ เป็นการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่มีการเชื่อมโยงระหว่าง สาระทัศนศิลป์ สาระดนตรีและสาระนาฏศิลป์ เนื่องจาก การเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนประถมศึกษาจะมีครูสอนคนเดียว หรือครูผู้สอนไม่ได้จบตรงตามสาระ ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ตามที่หลักสูตรกำหนด ฉะนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหา ในระดับหนึ่งให้ครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้ และจัดระดับของการบูรณาการตามแบบ ของ Fogarty (1991, pp.

61-65) คือ Connected เพราะเป็นวิธีการบูรณาการเนื้อหาสาระภายในกลุ่มสาระโดยในการสอน มีการเชื่อมโยงหัวข้อ หรือความคิดรวบยอดถึงกัน เชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันจากหัวข้อหนึ่ง ไปยังอีกหัวข้อหนึ่ง ทำให้เห็นความต่อเนื่องหรือเกี่ยวข้องกันของเนื้อหา ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 5 หน่วย ในแต่ละหน่วยจะมีการเชื่อมโยงเนื้อหา ทั้งสาระทัศนศิลป์ สาระดนตรี และสาระนาฏศิลป์ โดยใช้เรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นแกนหลัก นอกจากนี้ยังเป็นไปตามแนวทางการบูรณาการหลักสูตรตามแนวคิดของ Jacobs (1989, p. 2) เรื่องหลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นการ บูรณาการทักษะ เจตคติ ความเชื่อไปพร้อมกันกับการบูรณาการเนื้อหา โดยผู้เรียนเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติตามศักยภาพของตนเองอย่างแท้จริง ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนและเป็นวิธีการที่จะทำได้หลักสูตรบูรณาการที่มีคุณภาพ ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น มีทักษะและกระบวนการเรียนรู้ที่ดี รู้จักคิด วิเคราะห์และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ยังเป็นการศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการและให้ผู้เรียนรู้จักการอนุรักษ์ พัฒนา และส่งเสริมในด้านศิลปะและวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ต่อไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนตามหลักสูตร บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
3. เพื่อศึกษาผลของการฝึกทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนตามหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
4. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ
2. นักเรียนได้ฝึกทักษะการปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ งานด้านศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก
4. ได้เห็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับชั้นอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต ไว้ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 67 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โรงเรียนที่จะนำมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 34 คน ซึ่งมีขนาดเพียงพอและเหมาะสมที่จะสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานแล้วสรุปอ้างอิงผลของกลุ่มตัวอย่างสู่ประชากรได้ (เป็นโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ

2.2.2 ทักษะการปฏิบัติงานจากการเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ

2.2.3 เจตคติที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ

3. ขอบเขตของการบูรณาการ คือ หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ได้แก่ สาระทัศนศิลป์ สาระดนตรี และสาระนาฏศิลป์ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเชื่อมโยงเนื้อหาด้านความรู้ ทักษะ และกระบวนการเรียนรู้ ภายใต้หัวเรื่อง (Theme) เดียวกัน

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา ที่นำมาสร้างหลักสูตรเน้น เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ และอยู่ในกรอบของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปี (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งประกอบด้วย สาระทัศนศิลป์ ศ 1.2 สาระดนตรี ศ 2.2 และสาระนาฏศิลป์ ศ 3.2 จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 40 ชั่วโมง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรกรอบแนวคิดของโอลิวา ประกอบด้วย การดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. สสำรวจความต้องการของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

เพื่อนำมากำหนดเป็นเป้าหมายและปรัชญาการศึกษาและจุดเน้นของหลักสูตร

2. ศึกษาความคิดเห็นของการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะทั้ง 3 สาระคือ ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ และความต้องการด้านเนื้อหา โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3. ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

ส่วนที่ 2 การออกแบบหรือการยกร่างหลักสูตร

เมื่อได้ข้อมูลพื้นฐานมาแล้วจึงนำมาออกแบบหรือยกร่างหลักสูตร ประกอบด้วย ปรัชญา แนวคิด และจุดเน้นของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร ความมุ่งหมาย และจุดประสงค์หลักสูตร เนื้อหา หน่วยการเรียนรู้และอัตราเวลาเรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอน บทบาทครู บทบาทนักเรียน สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพของหลักสูตร

เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

เป็นการนำหลักสูตรมาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การศึกษานำร่อง (Pilot Study) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตร ในสถานการณ์จริง

ส่วนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

เป็นการประเมินผลหลังจากการทดลองใช้หลักสูตรแล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้ได้หลักสูตร ที่สมบูรณ์ โดยใช้เกณฑ์การประเมินดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน

2. ผลทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการอยู่ในระดับดี

3. ผลเจตคติต่อการเรียนการสอนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการออกแบบหรือยกร่างหลักสูตร มีการดำเนินการดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1 เป็นการสำรวจความต้องการของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ จำนวน 158 โรงเรียน ได้แบบสำรวจกลับคืนมาจำนวน 144 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.13 และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ผลสรุปความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่า

$\bar{X} = 2.86$, $SD = 0.34$ เมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีความเชื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมว่าควรจัดให้มีการจัดการเรียนการสอนและสืบทอดต่อไป มีค่า $\bar{X} = 2.96$, $SD = 0.18$ รองลงมาได้แก่ ควรจัดการเรียนรู้โดยนำศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น เข้ามาเชื่อมโยงกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์) มีค่า $\bar{X} = 2.95$, $SD = 0.20$ และให้มีจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการเนื้อหาภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะทั้ง ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ มีค่า $\bar{X} = 2.94$, $SD = 0.22$

1.2 การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน และครูผู้สอนโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และความคิดเห็นของครูผู้สอน พบว่า ส่วนใหญ่ครูผู้สอนไม่ได้จับตรงตามสาระที่สอนและต้องการให้มีการบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทั้งทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ และ การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ มีทักษะในการปฏิบัติงานและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและต้องปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของตน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แล้วสรุปเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เรียนรู้ศิลปะไทย ในท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ยลยินประเพณีวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง น้อมนำภูมิปัญญา หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง เห็นคุณค่าควรรักษ์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ประจักษ์โครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพของหลักสูตร

เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง พบว่า ทุกองค์ประกอบ ของหลักสูตรมีความเหมาะสมและความสอดคล้องกัน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

เป็นการนำหลักสูตรมาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การศึกษานำร่อง (Pilot Study) โดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนพร้าวนิลวัชระซึ่งเป็นโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 30 คน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตรในสถานการณ์จริง

ส่วนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนคลองบางปลิ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 34 คน ใช้เวลาการทดลอง 40 ชั่วโมง การทดลองครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One – Group Pretest – Posttest Design วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่า t (t-test for dependent samples) พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความสามารถทางด้านทักษะการปฏิบัติงาน ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 3.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 และนักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.65 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

เป็นการประเมินผลหลังจากการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับ .05

2. ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี มีค่า $\bar{X} = 3.83$, $SD = 0.68$

3. ผลการประเมินเจตคติอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่า $\bar{X} = 4.64$, $SD = 0.48$

โดยใช้เกณฑ์การประเมินดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน

2. ผลทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการอยู่ในระดับดี

3. ผลเจตคติต่อการเรียนการสอนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมากและผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงเพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์ นำไปเผยแพร่ต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบและประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา มาประยุกต์เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร การดำเนินการในขั้นตอนนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งมีจุดประสงค์ เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ในการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐาน และตัวชี้วัดในสาระการเรียนรู้ศิลปะและกรอบมาตรฐานการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดสมุทรปราการ จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่ได้โดยการสำรวจและสัมภาษณ์ นักเรียน และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะได้ข้อค้นพบว่า นักเรียน และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะต้องการให้มีการจัดการเรียนรู้บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเห็นประโยชน์ของการเรียน และสอดคล้องกับ วิชัช วงษ์ใหญ่ (2544, หน้า 51) ลาลี รัชชสุทธิ และคณะ (2544, หน้า 14-17) ที่กล่าว ถึงประโยชน์ของการนำหลักสูตร มาบูรณาการไปใช้ในการจัดการเรียน การสอนว่านักเรียนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด มีความรับผิดชอบและร่วมมือในการเรียนมากขึ้นและให้มีการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับสุวิชัย รัศมิภุติ (2530, หน้า 1) กล่าวว่า การอนุรักษ์ คือ การป้องกัน การสงวนรักษา ปฏิสังขรณ์ สิ่งอันทรงคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมเหล่านั้นไว้ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็นได้ศึกษาหาความรู้จากสิ่งนั้น นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาจัดทำหลักสูตร ในส่วนที่ 2 คือ การออกแบบและยกร่างหลักสูตร ผู้วิจัยได้ทำการยกร่างหลักสูตรโดย แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1) ตัวหลักสูตรประกอบด้วย ปรัชญา แนวคิดและจุดเน้น

ของหลักสูตร เป้าหมายของหลักสูตร ความมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหา หน่วยการเรียนรู้และอัตราเวลาเรียน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอน บทบาทครู บทบาทนักเรียน สื่อ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และ 2) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนามีประสิทธิภาพ จึงต้องมีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และมีองค์ประกอบอันเป็นรากฐาน ซึ่งสอดคล้องกับสุนทร บำเรอราช (2543, หน้า 20) ที่กล่าวถึงรากฐานของหลักสูตรจะต้องประกอบด้วย ปรัชญาความเชื่อของมนุษย์ สังคมวัฒนธรรมของผู้ทำหลักสูตร จิตวิทยาเกี่ยวกับผู้เรียน ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของหลักสูตร เพื่อให้การจัดการศึกษาบังเกิดผลดีและมีสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับโบแชมพ์ (Beauchamp, 1968, p. 108) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรในเชิงระบบว่าจะต้องประกอบด้วยส่วนที่ป้อนเข้า (Input) มีเนื้อหาวิชา ผู้เรียน ชุมชน พื้นฐานการศึกษา กระบวนการ (Process) มีลักษณะการใช้สื่อ อุปกรณ์ ระยะเวลาการวัดผลและผลลัพธ์ ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะและเจตคติ นอกจากนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ สัจด์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 244) ในส่วนองค์ประกอบที่เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การหาคุณภาพของหลักสูตร

ทำการหาคุณภาพของหลักสูตร โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบองค์ประกอบของหลักสูตร ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตร ทุกองค์ประกอบของหลักสูตร มีความสอดคล้องกันทุกประเด็น ทั้งนี้ เนื่องมาจาก การที่ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบและกระบวนการต่าง ๆ ได้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา (Oliva, 1992, p. 172) ทำให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร ผลการทดลองใช้หลักสูตรที่นำมาอภิปราย มีดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 13.74 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.00 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการเนื้อหา ในหลักสูตร ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ที่มีการเลือกยุทธวิธีที่นำมาจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545, หน้า 282) ที่กล่าวถึง การเรียนรู้บูรณาการจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถและทักษะที่หลากหลาย ในการเข้าร่วมกิจกรรม ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีทำให้ทราบถึง ความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการของผู้เรียนและยังเป็นการตรวจสอบกิจกรรม หรือวิธีการจัดการเรียนการสอนได้ ดังนั้น จึงสอดคล้องและเหมาะสมกับหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น คือ มีการประเมินตามสภาพจริง โดยใช้เครื่องมือต่างๆ อย่างหลากหลาย ทำให้เกิดผลสำเร็จของงาน และยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับล้วน สายยศ (2538, หน้า 47) ที่สรุปถึงการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าหมายถึง กิจกรรมที่ทำให้ทราบ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของผู้เรียน สามารถวัดและประเมินได้จากการประเมินตามสภาพจริง ซึ่งมีหลากหลายวิธี เพื่อที่จะวัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์ของสาระที่เรียนในแต่ละเรื่อง มีการวัดหลายวิธี เช่น การทำแบบทดสอบ การ

ทำงานกลุ่ม การแสดงกิจกรรม การนำเสนอผลงาน ตลอดจนการฝึกภาคปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่จำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่นอกจากนี้ ยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียน รู้จักสร้างงานและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

2. ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงาน จากการประเมินผลทักษะการปฏิบัติงาน ของนักเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่หลากหลายได้ลงมือปฏิบัติจริงและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพตามความสามารถความถนัด และความสนใจของผู้เรียนสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในเรื่องการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และยังสอดคล้องกับ Gronlund (1993) ที่ให้ความสำคัญของการประเมินการปฏิบัติงานว่า ครูควรเน้นที่การปฏิบัติจริงและตัดสินด้วยประสิทธิภาพของทักษะการทำงานหรือผลผลิตจากการปฏิบัติ โดยอาจใช้วิธีการสังเกตขั้นตอนการทำงานและผลผลิต เพื่อให้การประเมินผลทักษะการปฏิบัติงานนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนของนักเรียนอย่างแท้จริง สามารถใช้ประเมินได้ทั้งกระบวนการทำงานและผลงานของนักเรียนว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับใด สามารถประเมินได้ทุกด้าน ปรากฏหลักฐานการประเมินอย่างชัดเจน และสามารถนำผลการประเมินมาปรับปรุง การเรียนการสอนของนักเรียนและครูผู้สอนได้ด้วย

3. ผลการประเมินเจตคติ ที่มีต่อการเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวม พบว่า นักเรียนมีเจตคติภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรตามแนวทางของโอลิวา (Oliva, 1982, p. 9) ที่มีขั้นตอนในการเลือกยุทธวิธีการสอนมาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้สึก เชื่อ ศรัทธาและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นและยังสอดคล้องกับ ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2543, หน้า 54) ที่ได้สรุปสิ่งที่เรียกว่า เจตคติหรือทัศนคติว่าเป็นความรู้สึก เชื่อ ศรัทธา ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดความพร้อมที่จะแสดงการกระทำออกมาเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีประสิทธิภาพ ตามที่กำหนดไว้และได้มีการนำส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ และนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับ ไชล์ (Zais, 1976, p. 45) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการในการดำเนินการสร้างหลักสูตร มีความหมายรวมถึงการวางแผนหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร ดังนั้นขั้นตอนแรกของการ

พัฒนาหลักสูตรคือ การวางแผนหลักสูตร ซึ่งเป็นขั้นของการพิจารณาจัดทำแผน ส่วนการใช้หลักสูตรนั้น หมายถึง การแปลผลไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนในรูปแบบ ของการจัดการเรียนการสอน สำหรับการประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีการประเมินทั้งด้านผู้เรียนและโปรแกรมการเรียนและการแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตร ยังสอดคล้องกับโอลิวา (Oliva, 1982, p. 25) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร เป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดของหลักสูตร รวมถึงการจัดการเรียนการสอน เพื่อใช้หลักสูตรการประเมินหลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตรด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

1. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นหลักสูตรที่ใช้ได้ผลกับการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสามารถปรับใช้กับครูผู้สอนในระดับชั้นอื่นแต่ต้องปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐานของการวิจัยซึ่งการบูรณาการเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและทักษะปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น

2. ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาทำความเข้าใจคู่มือการใช้หลักสูตรและหลักสูตรให้เข้าใจเพื่อที่จะได้จัดการเรียนการสอนได้ตรงตามจุดประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ครูผู้สอนควรมีการเตรียมความพร้อมในการเตรียม สื่อ อุปกรณ์ ใบบาง ใบความรู้ที่ใช้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เพื่อที่จะได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามจุดประสงค์และเวลาที่กำหนดไว้ได้อย่างเหมาะสม

4. ในการนำหลักสูตรไปใช้ครูผู้สอนควรควบคุมเรื่องเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ประจักษ์โครงการซึ่งนักเรียนต้องลงมือปฏิบัติกิจกรรม จึงต้องมีการควบคุมเวลาให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำรูปแบบและวิธีการของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการวิจัย และพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

2. ควรมีการวิจัยติดตามผลการนำหลักสูตรบูรณาการไปกับนักเรียนเพื่อติดตามผลการจัดการเรียนการสอน

3. นำไปเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรในชั้นอื่นๆ ในลักษณะ เชื่อมโยงบูรณาการกับกลุ่มสาระอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

ขวัญชนก ต่วนชื่น. (2551). การศึกษาการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดสมุทรสงคราม. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการวัดผลการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542. (2553, 22 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, หน้า 1-2.
 ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
 _____. (2543). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
 วิชัย วงษ์ใหญ่. (2544). “การบูรณาการตามหลักสูตรใหม่”. *สานปฏิรูป*, 4(46), 14-16.
 สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 ลำลี รักสุทธิและคณะ. (2544). *เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ:
 พัฒนาการศึกษาศึกษา.
 สุนทร บำเรอราช. (2543). *เอกสารประกอบคำสอนวิชา 409512 ทฤษฎีหลักสูตร. ภาควิชาหลักสูตร
 และการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา*.
 สุมณ อมรวิวัฒน์. (2544). *หลักสูตรการบูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม*. นนทบุรี :
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
 สุวิทย์ รัศมิภุติ. (2530). *ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถานในฐานะหลักฐานทาง
 วิชาการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
 สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2545). *19 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ*. กรุงเทพฯ :
 ห้างหุ้นส่วนภาพพิมพ์.
 Beauchamp, G. A. (1968). *The curriculum of the elementary school*. Boston: Allyn and
 Bacon.
 Fogarty, R. (1991). Ten ways to integrate curriculum. *Educational Leadership*, 49(2), 61-65.
 Gronlund, N. E. (1993). *How to make Achievement Tests and Assessment*. London: Allyn
 and Bacon.
 Jacobs, H. (1989). *Interdisciplinary Curriculum: Design and Implementation*. Alexandria,
 VA: Association for Supervision and Curriculum Development, 4-5.
 Oliva, P. F. (1982). *Developing the Curriculum*. (3rd ed.). New York: Harper Collins.
 Zais, S. R. (1976). *S. R. Curriculum Principle and Foundation*. New York: Harper and
 Row Publishers.

“ You can get everything in life you want if you
 just help enough other people get what they want.

คุณสามารถได้ทุกอย่างในชีวิตที่คุณต้องการ
 หากคุณช่วยเหลือคนอื่นให้ได้ในสิ่งที่เขาต้องการเช่นกัน ”